

Καραπάνος Φώτιος (1770-1824)

Βουλευτής στην Α΄ Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου (1821) και στη Β΄ του Άστρους (1823), Μέλος του Βουλευτικού Σώματος (1822-1823), Γραμματέας του υπ. Πολέμου (1822), Έπαρχος Νάξου και Διοικητής Κυκλάδων, το άνω της ελληνικής νοημοσύνης, ο οποίος και κατάγονταν από τη Ζάβιτσα (Αρχοντοχώρι) Ξηρομέρου Ακαρνανίας

Η φωτογραφία, είναι η τυπογραφική αποτύπωση μιας λιθογραφίας του Δανού φιλέλληνα Adam Friedel που απεικονίζει τον **Φώτιο Καραπάνο**, ο οποίος υπήρξε αντιπρόσωπος της Ακαρνανίας στην Α΄ Εθνοσυνέλευση του 1821-1822 που έγινε στην Επίδαυρο τον πρώτο χρόνο της ελληνικής επανάστασης, συμμετείχε, ως μέλος, στην επιτροπή που συνέγραψε το πρώτο ελληνικό σύνταγμα και κατάγονταν από τη Ζάβιτσα το σημερινό Αρχοντοχώρι Ξηρομέρου της Ακαρνανίας. Επίσης, όπως αναφέρεται στο κείμενο κάτω από την προσωπογραφία, διατέλεσε εκτός από μέλος στο βουλευτικό Σώμα το 1822 και διοικητής της Νάξου το 1824. Ο Friedel το 1825 και 1826 εκτύπωσε και κυκλοφόρησε είκοσι τέσσερα λιθογράφα πορτραίτα πολιτικών και στρατιωτικών αγωνιστών της ελληνικής επανάστασης, που είχε σχεδιάσει εκ του φυσικού και τα οποία λιθογράφησε και επιχρωμάτισε ο J. Bouvier. Περιέχεται σε συλλογή που βρίσκεται στη Γεννάδιο Βιβλιοθήκη-Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα. (Πηγή: Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη), αλλά και στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, Χαρακτικά, τεκμήριο 21.

Κατάγονταν από τη διαπρεπέστερη Ακαρνανική οικογένεια των **Καραπαναίων**, γεννηθείς περί το 1770 στη **Ζάβιτσα** (νυν *Αρχοντοχώρι*) Ξηρομέρου Ακαρνανίας και ήταν αδελφός με τον πεπαιδευμένο δάσκαλο και Λόγιο του ΙΗ και ΙΘ αιώνας, **Κωνσταντίνο Καραπάνο**, αλλά και, τους **Πέτρο** και **Σπύρο** Καραπάνο, αμφότεροι αδελφοί, ευπατρίδες της Ακαρνανίας και του Βραχωρίου (Αγρινίου) μετέπειτα, οι οποίοι διαβιούσαν στην περιοχή *Καραπανείκα* στο κέντρο του Αγρινίου. [*Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς*, τ.32, σελ.98 / *περιοδικό ΠΑΝΔΩΡΑ*, τ. ΙΖ', φύλλο 399, έκδ. 1866 / *Κων/νου Κ. Σάθα, Βιογραφία των εν τοις Γράμμασι Διαπρεψάντων Ελλήνων*, σελ.576, έκδ.1868 / *Η Φύσις, Εγκυκλοπαιδικό Επιστημονικό Σύγγραμμα*, φ.6, 24 Μαΐου 1893/ *Κων/νου Τριανταφυλλίδη, περιοδικό ΡΙΖΑ Αγρινίου*, τεύχος 46, έκδοση 2002 / *Νικολάου Μήτση, Λησμονημένοι Μαχητές*, σελ.41, έκδοση από τον Σύλλογο Αρχοντοχωριτών Αθήνας το 1987 / *περιοδικό Γλυκές Μνήμες Αγρινίου*, 6 Δεκεμβρίου 2011 / *εφημερίδα ΑΛΥΖΙΑ*, φύλ.8, σελ. 3, έκδοση 2002].

Ως μέλος οικογένειας Λογίων και προεστών της Ακαρνανίας και με αυτή την «κληρονομιά», συνέβαλε τα μέγιστα στην έναρξη της επανάστασης του '21, συμμετέχοντας από θέσεις ευθύνης σε ανώτερα αξιώματα στο τότε νεοσύστατο ελληνικό κράτος, όπως :

. *Πληρεξούσιος στη Συνέλευση της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος το 1821 στο Βραχώρι*

. *Πληρεξούσιος στην Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου το 1822*

. *Βουλευτής Ακαρνανίας στο πρώτο Βουλευτικό Σώμα 1822-1823*

. *Αναπληρωτής Μινίστρος Πολέμου, αλλά και μέλος στην Β' Εθνοσυνέλευση στο Άστρος το 1823*

. *Επαρχος Νάξου –Πάρου και Αντιπάρου 1823-1824 και, Διοικητής Κυκλάδων*

. *Παρασημοφορήθηκε το 1837 με το Αργυρούν Αριστείο, έχοντας παράλληλα την πλήρη αναγνώριση από προσωπικότητες της εποχής, όπως οι: Δημήτριος Υψηλάντης, Γεώργιος Βαρνακιώτης, Γεώργιος Μαυρομμάτης, Θεόδωρος Νέγρης, Παλαιών Πατρών Γερμανός, Γεώργιος Σισίνης, Ιωάννης Κωλέττης, Γιάννης Μακρυγιάννης, Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Αναστάσιος Λοιδωρίκης, Ανδρέας Ζαΐμης, Ανάργυρος Πετράκης, Αναγνώστης Μοναρχίδης, Βενιαμίν Λέσβιος, Ανθιμος Γαζής, Γεώργιος Αινιάν, Πανούτσος Νοταράς, Δρόσος Μανσόλας και λοιπές προσωπικότητες που διαδραμάτισαν σημαντικότερο ρόλο, στο άρτι νεοσυσταθέν, τότε, ελληνικό κράτος.*

Τα πρώτα του γράμματα τα έμαθε στη Σχολή της Ζάβιτσας (Αρχοντοχώρι) ιδρυθείσα το 1765 υπό του Κοσμά του Αιτωλού (*σημερινά ερείπια του Αγίου Αθανασίου Β.Α του χωριού*) και ακολούθως φοίτησε στην *Παλαμαία* Σχολή στο Μεσολόγγι κοντά στον διαπρεπή δάσκαλο-Σχολάρχη της αναφερθείσης σχολής, *Παναγιώτη Παλαμά (1722-1803)* [*Ματθαίου Κ. Παρανίκα, Σχεδιάσμα περί της εν τω Ελληνικώ έθνει καταστάσεως των γραμμάτων*, έκδ.1867]. Δίδαξε στη Σχολή της Ζάβιτσας, της Κατούνας, στο Βραχώρι που ήδη είχαν κατέβει οι αδελφοί Καραπάνου από αρχές του 19^{ου} αιώνας, αλλά και στη Βόνιτσα ως τα 1821 και γενικότερα στην Ακαρνανία, διαχέων ευκάρπως της παιδείας του τα νάματα μας αναφέρει περί αυτού, το 1866, ο Αραβαντινός. [*Παναγιώτη Αραβαντινού, Βιογραφική Συλλογή σοφών και Λογίων Ελλήνων*, έκδοση 1866 / *Περιοδικό ΠΑΝΔΩΡΑ*, τ. ΙΖ', φύλλο 399, σελ.381, έκδοση 1866]. Στις 4-9 Νοεμβρίου 1821 έλαβε μέρος, ως εκπρόσωπος της επαρχίας Ξηρομέρου, στη **Συνέλευση της Δυτικής Χέρσου Ελλάδας στο Μεσολόγγι**, μαζί με τους επίσης Ξηρομερίτες Νικόλαο Θάνου (*Επίτροπος του στρατηγού Γεωργίου Βαρνακιώτη*), Επαμεινώνδα Μαυρομμάτη (*Κατούνα*), Γεώργιο Φαράντο (*Μαχαλάς*), Πέτρο Μπαμπινιώτη (*Μπαμπίνη*), Ιωάννη Μπάλμπε (*Κατοχή*), Πάνο Γουλιμή (*Κατοχή*).

Οἱ κίριοι Νικολάκης Θάνου, ἐπίτροπος τοῦ

Καπ. Γεωργάκη Νικολοῦ.

Ἐπαμινώνδας Μαυροκορδάτος.

Γεώργιος Φαράντος.

Πέτρος Μπαμπίνης.

Ἰωάννης Μπάλμπης.

Πάνος Γουλιμῆς.

Φώτιος Καραπάνου.

ἐκ ἑξου-
μέρου.

Ο Φώτιος Καραπάνου ως Μέλος στη Συνέλευση της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος 4-9 Νοεμβρίου 1821 στο Μεσολόγγι. [Τα κατά την Αναγέννησιν της Ελλάδος, Ανδρέου Ζ. Μάμουκα, τ. Α', 1839 / Νικόλαου Πατσέλη, Οι πολιτικοί άνδρες της Ηπείρου, Ηπειρωτική Εστία, τ. ΣΤ, σελ. 497, Ιωάννινα 1959 / Διονυσίου Α. Κόκκινου, τ. Β', σελ. 351]

Στις 19 Νοεμβρίου 1821 ο Καραπάνος, μαζί με τους πληρεξουσίους της Δυτικής Ελλάδος Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, Ιωάννη Κωλέττη, Φώτη Μπόμπορη, Αλέξανδρο Τσιμπουράκη και Σπυρίδων Κουρκουμέλη, έφθασε στην Πάτρα στο Αχαϊκό στρατόπεδο (εφημερίδα, Αχελώος 19 Νοεμβρίου 1821), δια να συνεχίσουν από εκεί την πορεία τους προς το Άργος. Εκεί οι δυτικοελλαδίτες πληρεξούσιοι υπέστησαν μια περιπέτεια. Οι ελληνικές δυνάμεις δέχθηκαν επίθεση από τον Γιουσούφ πασά και κατά την φυγή που επακολούθησε ο Μαυροκορδάτος και οι σύντροφοί του, έχασαν τις αποσκευές, αλλά και τα άλογά τους (Διον. Κόκκινου Ό.π.π). Και τον επόμενο μήνα, συμμετέχει ως πληρεξούσιος Δυτικής Χέρσου Ελλάδος στην Α' Εθνοσυνέλευση στην Επίδαυρο (20 Δεκ.1821- 15 Ιαν.1822), από την οποία διορίστηκε μέλος της Επιτροπής για την κατάρτιση του πρώτου Συντάγματος, μαζί με τους: Θεόδωρο Νέγρη, Γεώργιο Αινιάν, Δρόσο Μανσόλα, Ιωάννη Ορλάνδο, Πέτρο Σκυλίτση, Αναγνώστη Μοναρχίδη, Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, Ιωάννη Κωλέττη, Π. Πατρών Γερμανό, Πανούτσο Νοταρά, Αθανάσιο Κανακάρη και τον Φιλέλληνα Γκαλίνα. (Διονυσίου Α. Κόκκινου, τ. Β', σελ. 380), καθότι περιλαμβάνονταν στο άνθος της τότε ελληνικής νοημοσύνης στη Δυτική Ελλάδα κι όχι μόνον.

ξῆς. «Προτεθέντος ἔπειτα λόγου περὶ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς, (λέγει πρακτ. τόμ. β'. σελ. 9) διὰ νά συνθέσῃ τὸν ὀργανισμόν τῆς Ἐθνικῆς Βουλῆς, καὶ νὰ τὸν παρὰ στήσῃ τὴν ἐπὶ κρίσιν καὶ ἀποφασίῃ τῆς συνελεύσεως, ἐνεκρίθη ὁμοψήφως νὰ ἐκλεχθῶσιν ἀνὰ τρία μέλη ἐξ ἑκάστης τῶν τεσσάρων κλάσεων, καὶ ἐξελέχθησαν Ἐκ τῆς Α'. οἱ Κ.Κ. Θ. Νέγρης, Γεώργιος Αἰνιδῆν καὶ Δρόσος Μανσόλας.

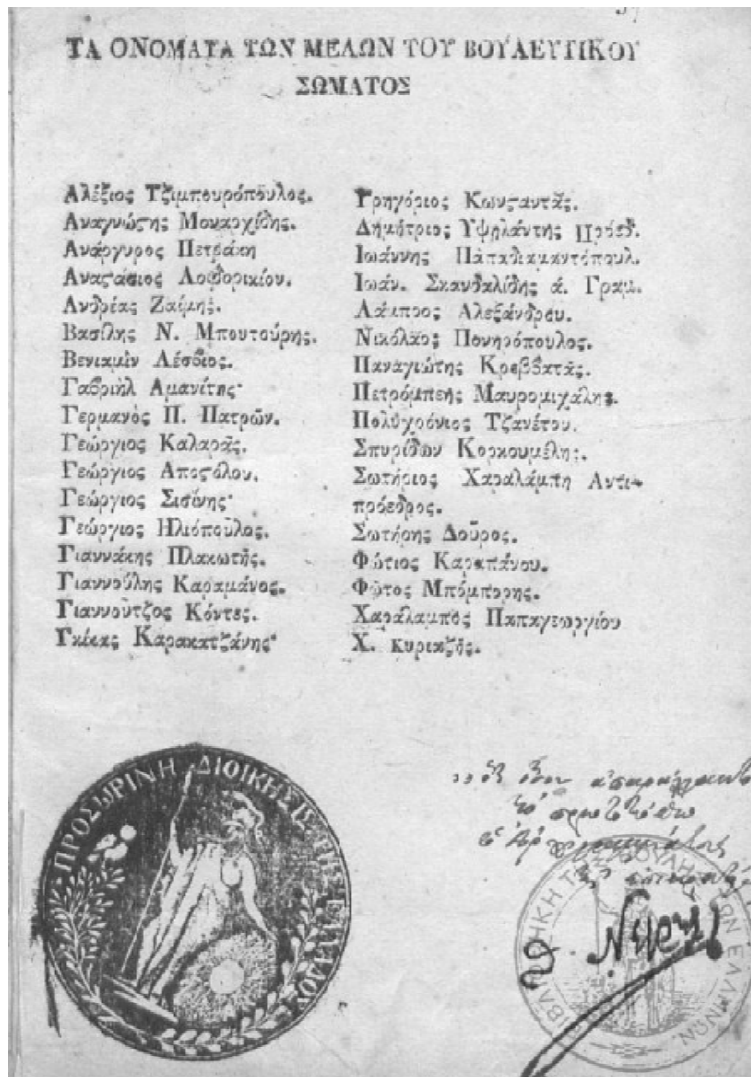
Ἐκ τῆς Β'. οἱ Κ.Κ. Ι. Ὁρλάνδος, Πέτρος Σκυλίτζης καὶ Α. Μοναρχίδης.

Ἐκ τῆς Γ'. οἱ Κ.Κ. Α. Μαυροκορδάτος, Ι. Κωλέτης καὶ Φώτιος Καραπάνου.

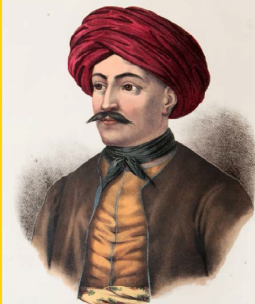
Ἐκ τῆς Δ'. οἱ Κ.Κ. Π. Πατρῶν Γερμανός, Πανούτζος Νοταρᾶς καὶ Α. Κανακάρης.»

Ο Φώτης Καραπάνος, μέλος της Επιτροπής δια να συνθέσει τον Οργανισμό της Βουλής [Παπαδόπουλος Νικόλαος. Τα κατά την κηδεῖαν του μακαρίτου Α. Ζαΐμη αποθανόντος της 4 Μαΐου του 1840, σελ. 16, Διονυσίου Α. Κόκκινου, τ. Β', σελ. 380]

Την 16^η Ιανουαρίου 1822 εκλέχτηκε μέλος στο Βουλευτικό Σώμα, αποτελούμενο από 33 μέλη, μεταξύ των οποίων και οι γνωστές προσωπικότητες, όπως: *Ανδρέας Ζαΐμης, Δημήτριος Υψηλάντης, Βενιαμίν Λέσβιος, Γεώργιος Σισίνης, Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, Πετρόμπεης Μαυρομαχάλης, Σωτήρης Χαραλάμης, Ιωάννης Σκανδαλίδης, Νικόλαος Πονηρόπουλος κλπ*

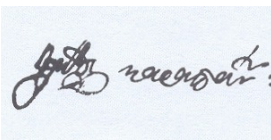
Τα ονόματα του Βουλευτικού Σώματος το 1822-3 (ΑΕΠ, τ.12^{ος}, σελ.266)

Φώτιος Καραπάνος
Παραστάτης επαρχίας Ξηρόμερου

Ο σημαίνων πρόκριτος από την Ακαρνανία χάρις στο κύρος και τη μόρφωσή του ανέλαβε σημαντικά πολιτικά αξιώματα κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Συμμετείχε στη Συνέλευση της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος στο Μεσολόγγι. Στην Επίδαυρο, διορίστηκε μέλος της συντακτικής επιτροπής της Εθνοσυνέλευσης και εξελέγη μέλος του Βουλευτικού.

Adam Friedel, *Photius Carapano*, 1827,
επιζωγραφισμένη λιθογραφία
Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

 Καραπάνος Φώτιος

ΙΒ'

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

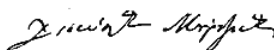
ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ Ή ΟΙ ΑΝΤ' ΑΥΤΩΝ ΥΠΟΓΡΑΦΟΝΤΕΣ

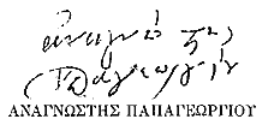
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ

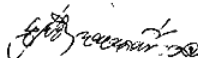
ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΜΟΥΡΤΖΙΝΟΣ
(ἐξ ἀντεγράφου)

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΦΩΤΙΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ

Οι υπουργοί του Πολέμου και οι αντ' αυτού υπογράφοντες. Μεταξύ των γνωστών ονομάτων που διετέλεσαν υπουργοί Πολέμου, όπως οι : Ιωάννης Κωλέττης, Χριστόφορος Περραιβός, Διονύσιος Μούρτζινος, Αναγνώστης Παπαγεωργίου, διακρίνεται και αυτό του Φώτη Καραπάνου από τη Ζάβιτσα Ξηρομέρου (ΑΕΠ, τ.14^{ος}, σελ.352)

Στις 26 Μαρτίου 1822, ως περιλαμβάνων **το άνθος της ελληνικής νοημοσύνης**, διορίστηκε μαζί με τον Σοφολογιότατο, **Βενιαμίν Λέσβιο**, ως **Επίτροπος των Εξωτερικών υποθέσεων** του υπουργείου των Εξωτερικών,

Α'.

Προσωρινή διοίκησης τῆς Ἑλλάδος

Τὸ Βουλευτήριον.

Νομ. 75

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Ἐν τῇ σημερινῇ συνελεύσει τοῦ Βουλευτικοῦ ἐγένετο λόγος περὶ διορισμοῦ τῶν ἐπιτρόπων, ἰσαριθμῶν τῶν ὁκτὼ μινιστερίων ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ βουλευτικοῦ κατὰ τὸν § 101 τῆς νομικῆς διατάξεως καὶ ὁμοφώνως ἐνεκρίθησαν ὡς ἀκολούθως.

Τοῦ μὲν τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ὁ Σοφολογιώτατος κύριος Βενιαμὴν Λεσβίος καὶ ὁ κ. Φῶτιος Καραπάνου....

Τοῦ δὲ κτλ. κτλ. κτλ.

Τῇ 26 Μαρτίου 1822 ἐν Κορίνθῳ.

ὁ ἀντιπρόεδρος

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ

ὁ πρῶτος γραμματεὺς

Ἰωάννης Σκανδαλίδης

Ενὸς 26 Ἰουνίου 1822, ἀνέλαβε τὴ θέση τοῦ *Γενικοῦ Γραμματέα* τοῦ υπουργείου τοῦ Πολέμου καὶ τὸ δικαίωμα νὰ υπογράφει, ἐλλείψει αὐτοῦ, σὲ ὅλα τὰ ἐγγράφα.

Β'

Προσωρινή διοίκησης τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Ἀριθ. 1884

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον πρόεδρον τῶν Βουλευτικῶν Ἐπιτροπῶν. Κατὰ συνέπειαν κτλ.

...Ἐν τούτοις τὰ μὲν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας μινιστέρια, ἔχοντα τοὺς γενικοὺς γραμματεῖς, ἐπιτηροῦνται ἀπὸ αὐτοὺς κατὰ τὴν πανταχοῦ διατηρουμένην τάξιν· τὸ μινιστέριον ὅμως τοῦ πολέμου ἐπειδὴ χρεύει γενικοῦ γραμματέως, εἶναι ἀνάγκη εἰς αὐτὸ νὰ διορισθῇ ἐπίτιθος ἄνθρωπος καὶ τοιοῦτον κρίνει εὐλογον τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα τὸν κ. βουλευτὴν Φῶτιον Καραπάνου, ὅστις νὰ υπογράφεται «εἰς ἔλλειψιν τοῦ προσωρινοῦ μινιστροῦ τοῦ πολέμου ὁ βουλευτὴς Φῶτιος Καραπάνος».

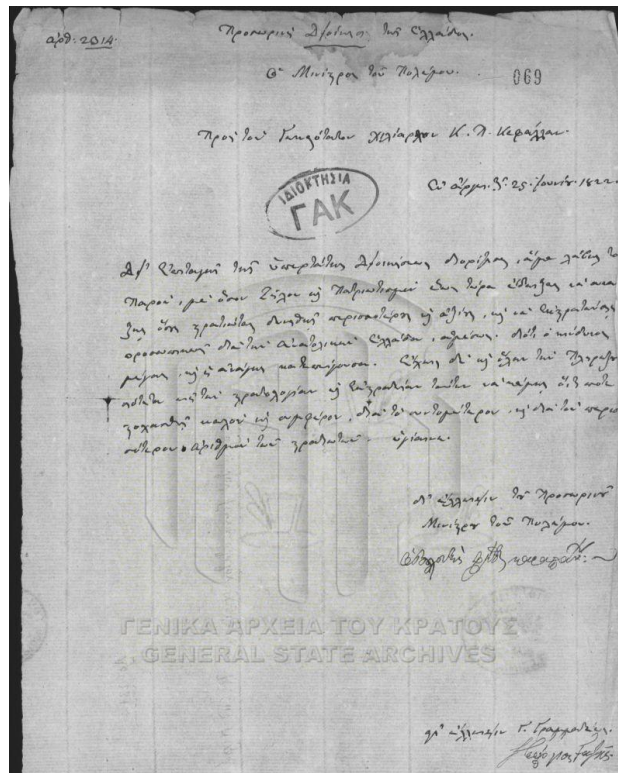
Ἐν Ἀργεὶ τῇ 25 Ἰουνίου 1822.

Ἀντιπρόεδρος

Ἀθανάσιος Κανακάρης

[*Ιστορικὴ Σημείωσις, Δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ «ΦΥΣΕΙ» ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Ανέστη Κωνσταντινίδου, ἐκδόση 1893*]

Ο Φώτης Καραπάνου υπογράφει από το Άργος στις 25 Ιουνίου 1822, ως υπουργός Πολέμου, ελλείπει του Προσωρινού, σε έγγραφο απευθυνόμενο προς τον Χιλίαρχο Παναγιώτη Κεφάλα [ΓΑΚ: Γραμματεία Εσωτερικών, φάκ. 3, έγγραφο 69]

Τον Ιούνιο του 1822, συμμετείχε στη Βουλευτική Επιτροπή και συγκαταλέγεται ανάμεσα στους παραστάτες που υπέγραψαν στις 9 Νοεμβρίου 1822 τη Δεύτερη Πράξη της, με την οποία θεσπίστηκε ο πρώτος εκλογικός νόμος. Τον επόμενο χρόνο, στις 24 Μαρτίου 1823, διορίστηκε στην Επιτροπή για τον έλεγχο των εγγράφων των παραστατών και πληρεξουσίων στην Β' Εθνική Συνέλευση στο Άστρος Κυνουρίας , της οποίας υπήρξε και μέλος αυτής. (Λησμονημένοι Μαχητές, σελ.41-47, έκδοση Συλλόγου Αρχοντοχωριτών,1987)

Κατά τον Εμφύλιο του 1823, έδειξε φιλοπατρία και κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες προς άρση των αφορμών της οικτράς εκείνης διχόνοιας , ώστε το Βουλευτικό Σώμα που δημιουργήθηκε στο Άστρος Κυνουρίας στις 26 Μαρτίου του 1823, ανακήρυξε μεταξύ των άλλων, τον Φώτιο Καραπάνο, **Γνήσιο τέκνο της πατρίδας και άξιο πολίτη της Ελλάδας !**

Γ'

**Προσωρινή Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος.
Διακήρυξις.**

Ἀριθ. 63.

Τῶν πρακτικῶν τοῦ Βουλευτικοῦ.

Χρέος δὲ ἰδιαίτερον τοῦ σώματος τούτου εἶναι ν' ἀποδώσῃ σήμερον ἐπισημῶς τὰς χάριτας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὰ ὀλίγα μάλιστα μέλη τὰ διασωσάντα τὴν διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν πολιτικὸν ἐκεῖνον κλύδωνα κατὰ τοὺς παρελθόντας μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον τοῦ αἰκῆ' ἔτους ὅτε εἰσεχώρησαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἔθνους καὶ τὰ ἑλληνικὰ κυμαίνοντα τότε πράγματα τρομερὰν ἀνατροπὴν καὶ φρικτὸν ἐπαπειλοῦσαν ναυάγιον καὶ κρίνει δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον νὰ γνωστοποιήσῃ τὸ Βουλευτικὸν σῶμα τὰ τιμαλφῇ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὸ Πανελλήνιον. Ἐκ μὲν τῶν βουλευτῶν Βασίλειος Ν. Μπουδούρης, ἀντιπρ. τῆς βουλευτικῆς ἐπιτροπῆς παραστάτης τῆς νήσου Ὑδρας, Ἰω. Σκανδαλίδης, πρῶτος γραμματεὺς αὐτῆς καὶ παραστάτης, Γκίκας Καρακατσάνης παραστάτης τῆς νήσου Σπετωῶν, Ἀναγνώστης Μοναρχίδης, παραστάτης τῆς νήσου Ψαρρῶν, Φώτιος Καραπάνος παραστάτης Ἀκαρνανίας, Ἰω. Π. Διαμαντόπουλος καὶ Χρῆτος Βλασσόπουλος, παραστάται Πελοποννήσου, Γαβριήλ Ἀμινίτης τῶν Ν. Πατρῶν, Γρηγόριος Κωνσταντῆς καὶ Χ. Κυριαζῆς παραστάται τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ μεσημβρινῶν ἐλευθέρων μερῶν καὶ Λάμπρος Ἀλεξανδρίδης, παραστάτης ἑκ τῶν τοῦ ἐκτελεστικοῦ σώματος ὁ ἀείμνηστος

ἀντιπρόεδρος Ἀθανάσιος Κανακάρης, ὁ σήμερον ἀντιπροεδρεύων Ἰωάννης Ὁρλάνδος, παραστάτης τῆς νήσου Ὑδρας καὶ ἑκ τῶν μινιστρῶν ὁ Θ. Νέγρης, ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ μινιστροὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων, Ἰωάννης Κωλέττης, μινιστροὶ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ προσωρινῶς τοῦ πολέμου, ὁ Φραντζέσκος Βούλγαρης παραστάτης τῆς νήσου Ὑδρας καὶ μέλος τῆς ναυτικῆς καὶ ὁ κόμης Ἀνδρέας Μεταξάς, μινιστροὶ τῆς Ἀστυνομίας, ὅλοι δεκάοκτὼ ἄνθρωποι εἶναι οἱ τὴν ἀναρχίαν μὲ πολυειδέεα ἀγῶνας, ἐμποδίσαντες εἰς τὸ ἔθνος κατὰ ἀλήθειαν, οἱ τ' ἀνάλογα μέτρα λαβόντες εἰς κατάπαυσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ θορύβου τῶν πραγμάτων καὶ ἐπίδειξιν ἐθνικοῦ χαρακτήρος εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, οἱ τὰς πολυτίμους φιλελευθέρους ἀρχὰς τῶν εὐτυχῶς ἐπικρατούντων νόμων ὡς κόρην ὀφθαλμῶν διαφυλάξαντες καὶ ἀβλαβέως διασώσαντες. Αὐτοὺς δὲ τοὺς δε-

καεπτὰ ἄνδρας, ἀγαθῇ τύχῃ διακηρύττει σήμερον τὸ βουλευτικὸν σῶμα *Γνήσια τέκνα* τῆς Πατρίδος καὶ *ἀξίους πολίτας* τῆς ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος καὶ ἐγκαρδίως εὐχεται πρὸς τὸν ὑψιστον μιμητὰς ἄλλους εἰς τὸ ἔθνος νὰ εὐρωσὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος καὶ τὴν σταθερὰν εὐτυχίαν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

Ἐξεδόθη ἐν Ἀστρεί καὶ μῆνα μεσοῦντα Μάρτιον 1823 ἔτος καὶ τρίτον τῆς Ἀνεξαρτησίας.

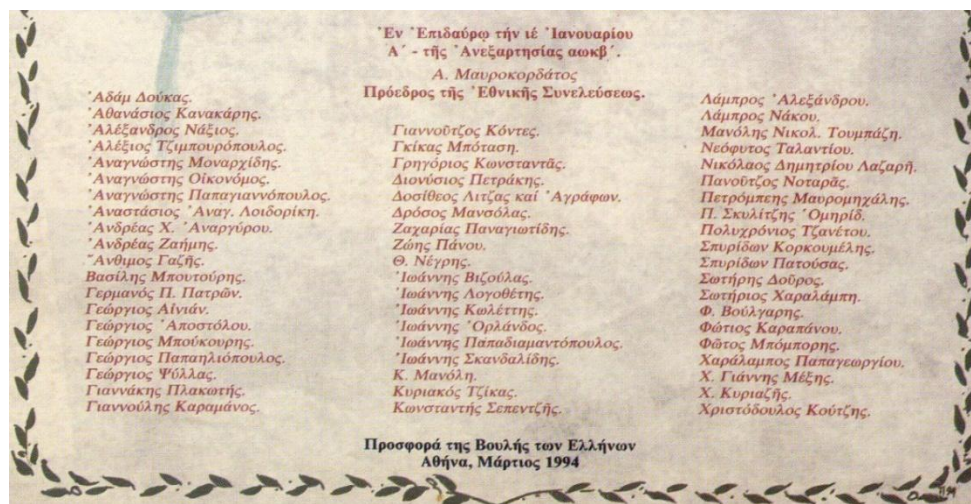
ὁ ἀντιπρόεδρος
ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Ὁ Μινιστρος Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων.

Θ. ΝΕΓΡΗΣ

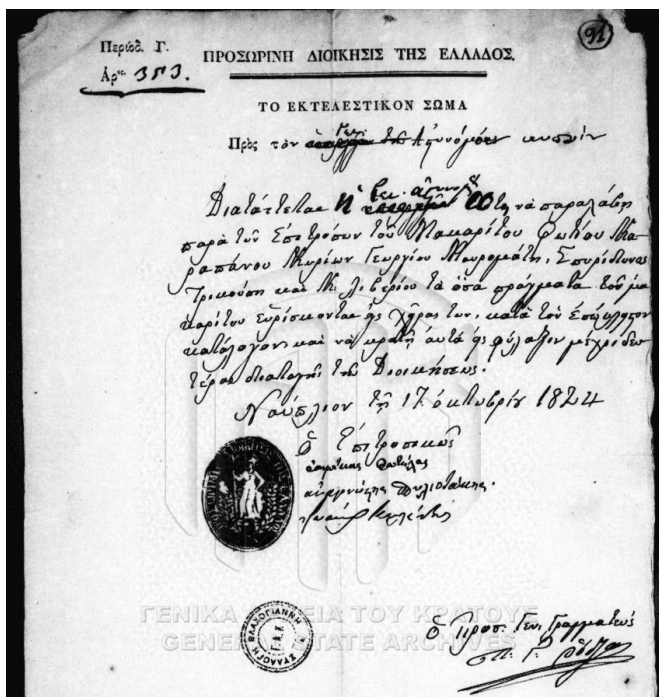

Η μαρμάρινη στήλη της Επιδάουρου, στην οποία αναγράφονται τα ονόματα των συμμετασχόντων πληρεξουσίων βουλευτών στην Εθνοσυνέλευση της Επιδάουρου το 1822. Μετά τον Ιωάννη Κωλέττη, διαβάζουμε το όνομα, **Φώτιος Καραπάνου** (7^η σειρά από το τέλος προς επάνω της στήλης)

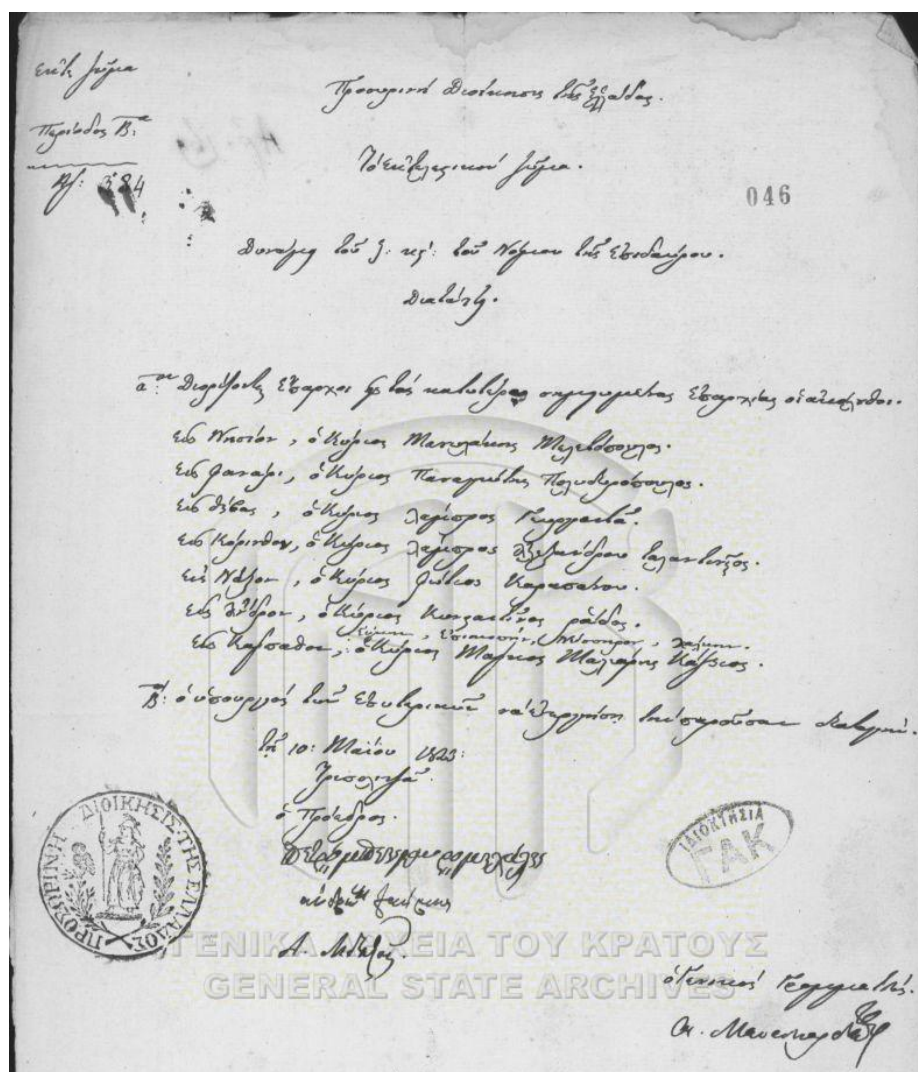
Πληρεξούσιοι βουλευτές στην Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδάουρου το 1822

Στις 10 Μαΐου 1823 ο Φώτης Καραπάνος διορίστηκε, κατόπιν κλήρωσης με τον ισοψηφήσαντα *Λεονταρή Κοντακτζή*, **Έπαρχος** Νάξου-Πάρου & Αντιπάρου στις Κυκλάδες (Α.Ε.Π, τ. Β΄, σελ.17/ τ.10^{ος}, σελ.60), διαδεχόμενος τον Φιλικό, *Παναγιώτη Δημητρακόπουλο*, ο οποίος υπήρξε, τότε, Έπαρχος Νάξου από τον Ιούνιο του 1822. Πριν τον Δημητρακόπουλο, Έπαρχος Νάξου, ήταν ο Αλέξανδρος Ραφτόπουλος (28 Μαΐου 1822/ΑΕΠ,τ.10^{ος}, σελ. 32). Τον Φώτιο Καραπάνο μετά τον θάνατό του στις 28 Σεπτεμβρίου 1824 τον διαδέχτηκε για λίγο διάστημα ο *Αντώνιος Μάρκου* από την Ύδρα (π. Έπαρχος Καλαμάτας), ο οποίος προσπάθησε με σκληρότητα να επιβληθεί στους κατοίκους του νησιού και ξέσπασαν μεγάλες εντάσεις. Ώσπου στις 18 Δεκεμβρίου 1824 Έπαρχος Νάξου αναλαμβάνει ο *Αντώνιος Αλεξόπουλος* (ΓΑΚ: Γραμματεία Εσωτερικών, φάκ. 49, έγγραφο 103). Την ίδια εποχή Έπαρχοι στην επαρχία είχαν διορισθεί οι: ο Ανδρέας Καλαμογδάρτης στην Τρίπολη (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ. 6), Γεωργάκης Βαλτινός στα Σάλωνα (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ. 6), ο Χρήστος Βλασόπουλος στο Ναύπλιο, ο Εμμανουήλ Τομπάζης Αρμοστής στην Κρήτη (Γραμ. Εσωτερικών φάκ.7), ο Ιωάννης Κωλέττης στην Εύβοια (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ.11), ο Γεώργιος Κανάρης στο Αιτωλικό (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ. 64), ο Κουμουνδουράκης Γαλάνης στον Πύργο Ηλείας (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ.8), ο Ιωάννης Λογοθέτης στην Κόρινθο (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ. 49), ο Αθανάσιος Σέκερης στην Πάτρα (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ.41), ο Γεώργιος Σπανιολάκης στην Γαστούνη (Γραμ. Εσωτερικών, φάκ.49), ο Κων/νος Ράδος στην Άνδρο (ΑΕΠ, τ.10^{ος}, σελ.33), ο Δρόσος Μανσόλας στην Αθήνα (ΑΕΠ,τ.10^{ος}, σελ.47), ο Πιέρρος Τρουπάκης στην Αρκαδία (ΑΕΠ, τ.10^{ος}, σελ.47), ο Π. Παρασκευάς στα Καλάβρυτα (ΑΕΠ,τ.10^{ος}, σελ.47), κλπ, κλπ.

[ΓΑΚ: Αρχεία Γιάννη Βλαχογιάννη, φάκ. Αστυνομία 60/1824, έγγραφο 91]

Ιδού και ο διορισμός του Καραπάνου ως Επάρχου Νάξου, όπως τούτο τον «αλιεύσαμε» στην αέναη έρευνά μας στα ΓΑΚ.

Ο διορισμός του Φώτη Καραπάνου, στις 10 Μαΐου 1823, ως Επάρχου στην νήσο Νάξο των Κυκλάδων δια υπογραφής των Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Ανδρέα Ζαΐμη, Ανδρέα Μεταξά και Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου {ΓΑΚ: Υπουργείο Εσωτερικών, φάκ.9}

Η κατάσταση στα νησιά των Κυκλάδων στα 1821 και μετά και, ιδιαίτερα στην Νάξο, Πάρο και Αντίπαρο που ήταν Έπαρχος ο Φώτης Καραπάνος, δεν ήταν και τόσο ρόδινη. Συνάντησε ο Καραπάνος, στην άσκηση των Διοικητικών αρμοδιοτήτων του, αρκετά εμπόδια και δυσκολίες, μιας και οι καθολικοί στο θρήσκευμα κάτοικοι των Κυκλάδων, απολάμβαναν ειδικά προνόμια την εποχή της Τουρκοκρατίας και ήταν επιφυλακτικοί απέναντι σε κάθε επαναστατική ενέργεια και το κυριότερο από πριν την επανάσταση του '21, είχαν τεθεί υπό την προστασία του Γάλλου βασιλιά. Επικρατούσαν, τότε, κατά τον Κασομούλη, τρεις τάξεις στο νησί, οι άρχοντες που ήταν επιφυλακτικοί στην επανάσταση, οι έμποροι και ο λαός (Νικολάου Κασομούλη : Ενθυμήματα Στρατιωτικά, τ. Α, σελ. 173).

Ο λαός και οι χωρικοί της Νάξου ενθαρρύνονταν από τον Μητροπολίτη Παροναξίας **Ιερόθεο**, τον διατελέσαντα μετέπειτα και Μητροπολίτη Αιτωλοακαρνανίας από 20 Δεκ.1841 ως και 7 Μαρτίου 1847. Γι' αυτό αρνούνταν να δώσουν τον φόρο της *δεκάτης* στο ελληνικό κράτος και οι άρχοντες του νησιού αρνούνταν να καταβάλουν τις εισφορές τους στο ταμείο του Αγώνα, μας αναφέρει μεταξύ άλλων και ο Δημ. Σκουλάτος. {*Δημητρίου Σκουλάτου, Η Επανάσταση του 1821 και οι Κυκλάδες. Η περίπτωση της Νάξου, 1^ο ΠΕ.ΚΕ.Σ Νοτίου Αιγαίου, <https://blogs.sch.gr/lpekesna>*}

Στις 26 Ιουνίου 1822 οι αρμοστές των νησιών, διορίζουν Έπαρχο Νάξου, τον Φιλικό και εκ της Πάρου καταγόμενο, *Παναγιώτη Δημητρακόπουλο*, για να φροντίσει την συγκέντρωση των εισφορών υπέρ του εθνικού Ταμείου, αλλά και για την ευταξία στο νησί. Συνάντησε όμως αντίδραση των αρχόντων του νησιού, *κυρίως των Καθολικών στο θρήσκευμα* και ξέσπασαν κοινωνικές αναταραχές, ο δε Έπαρχος Δημητρακόπουλος, απευθυνόμενος με πολλαπλές διαμαρτυρίες του προς τους Αρμοστές των Νήσων του Αιγαίου: *Βενιαμίν Λέσβιο, Νικόλαο Οικονόμου και Δημήτριο Λέντο*, αναφέρει μεταξύ των άλλων στις 19 Οκτωβρίου 1822 :

«..... Το παν γίνεται εις μάτην , και μόνον γίνονται ανωφελείς θυσίαι , όσοι έχουν ζήλον να εκπληρώσωσι πιστώσ τα χρέη των »

[illegible]

{ έγγραφο διαμαρτυρίας στις 19 Οκτωβ. 1822 του Επάρχου Παναγιώτη Δημητρακόπουλου, με την υπογραφή του / ΑΕΠ, τ. 15αβ, Πίνακας 94, έγγραφο Αριθ. Β 117 }

Τις ίδιες, αλλά και χειρότερες δυσκολίες αντιμετώπιζε και ο από 10 Μαΐου 1823 διορισθείς έπαρχος Νάξου-Πάρου-Αντιπάρου, στη θέση του Δημητρακόπουλου, **Φώτιος Καραπάνου**.

Για οικονομία χώρου, παραθέτουμε προς το αναγνωστικό κοινό, μόνον δύο επιστολές του Έπαρχου, Φώτη Καραπάνου, η μια απευθυνόμενη προς την Κεντρική Διοίκηση και η άλλη προς τον Γενικό Πρόξενο της Γαλλίας στην Σμύρνη και, οι κρίσεις δικές σας !

Ιδού και οι περί ης ο λόγος, επιστολές, του Επάρχου Νάξου, Φώτη Καραπάνου.

*'Αναφορά τοῦ ἐπαρχοῦ Νάξου ζητοῦντος τὴν ἀπόκρισιν τῶν προγεγραμμένων του καὶ συσταίνοντάς μας τινὰς Σαντοριναίους διὰ νὰ τοὺς βοηθήσωμεν εἰς τὴν χρεῖαν των.

Ἐπ. Νάξου Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Περ. Β' Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν
Ἀρ. 50 Ὁ Ἐπαρχος τῆς Ἐπαρχίας Νάξου

Σᾶς ἔγραψα πρὸ ἡμερῶν μέσον Ὑδρας τὴν ἐνθάδε ἀφίξίν μου. Σᾶς εἶπα τὰ πρακτικὰ μου, κατὰ τὰ χρέος μου, τὴν καλὴν δεξίωσιν δηλ. καὶ εὐπείθειαν τῶν Ναξιῶν καὶ τὴν σύστασιν τοῦ διοργανισμοῦ καθ' ὅλην του τὴν ἑκτασιν εἰς δὲ τὴν ἀπείθειαν τῶν λατίνων εἰς τὸ νὰ δώσουν τὸ δέκατόν των, τοὺς ὁποίους πολιτεύομαι ὥστε νὰ λάβω ἔγγραφον ἐπιταγὴν περὶ τούτων τῆς Ὑπερτ. Διοικήσεως καὶ ἄλλα τινὰ, διὰ τὰ ὅποια ἦτον ἀνάγκη νὰ μοὶ γράψετε ὅσον τάχιστα τί νὰ κάμω. Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε δὲν ἤξιώθην ἀπαντήσεώς σας.

Ἦδη δέ, ἐπειδὴ αἰφνιδίως μοι παρρησιάζονται οἱ παρόντες ἄρχοντες Σαντοριναῖοι ἐδῶ ἔξω εἰς τὰ χωρία καὶ δὲν ἔχω οὔτε μὲ δίδουν καιρὸν νὰ ἐκτανθῶ, διότι βιάζονται ν' ἀναχωρήσουν, ἀναγκάζομαι νὰ σᾶς γράψω ἐπὶ ποδὸς καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω μόνον νὰ μοὶ σταλθῇ τὸ γρηγορώτερον ἀποκρίσις εἰς τὰ προλαβόντα μου γράμματα, διότι ὁ καιρὸς δὲν ἐπιδέχεται πλέον βραδύτητα.

Οἱ ρηθέντες κύριοι Σαντοριναῖοι προστρέχουν εἰς τὴν Ὑπερτάτην Διοίκησιν δι' ὑπόθεσιν τὴν ὁποίαν μαυθάνετε παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων. Κρίνω χρέος μου νὰ σᾶς τοὺς συστήσω στενότατα διὰ νὰ τοὺς γένητε βοηθὸς εἰς τὴν χρεῖαν των. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι μὲ χαρακτῆρα καὶ φιλογενέστατοι. Εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσω ὑπὲρ τούτων τι περισσότερον, διότι γράφω πρὸς τὴν ἐξοχότητά σας. Τὰ ἐδῶ ἰδικά μου πράγματα ὑπάγουν θεῖα συνάρσει καλῶς μέχρι τοῦδε. Ἀναμένω ἀνυπομόνως ἀπάντησίν σας.

Ὁ διδάσκαλος τῆς Σαντορίνης κύριος Παναγῆς εἶναι Ἕλλην γνήσιος, πατριώτης ἀλθινοῦς, φίλος τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας. Σᾶς τὸν συσταίνω ὡς ἀδελφόν μου καὶ παρκαλῶ νὰ τὸν γνωρίσετε τοιοῦτον διὰ νὰ μὲ ὑποχρεώσετε.

Ἐξ Ἐγκαρῶν, χωρίον τῆς Νάξου, τὰς 7 Ἰουνίου 1823

Ὁ Ἐπαρχος
Φώτιος Καραπάνος

Ὁ Γ. Γραμματεὺς
Ἰωάννης Σακελλαρόπουλος

Ἐπὶ τοῦ νότου : ἀρ. 50. Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν κύριον Γρηγόριον Δικαῖον. Εἰς Τριπολιτζάν—Ἐπ(αρχία) Νάξου

[ΑΕΠ, τ. 13^{ος}, σελ. 235-6]

Εἶναι γεγονός, πλέον, ὅτι ἡ εἰδηση τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821 ἐγίνε δεκτὴ με ἀπόλυτο ἀδιαφορίᾳ στὴ Νάξο (*Ρόζος Ευάγγελος, Οι νησιώτες του Αιγαίου στον Αγώνα, 1971-Αθήνα, σελ. 97 καὶ Αρχεῖο Ὑδρα, τ. Β' σελ. 72*). Οἱ ἀφίξεις τῶν Μαζαράκη πρὸς τὸ τέλος Μαΐου καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ὑψηλάντη, Σάλλα καὶ Κασομούλη, δὲν στάθηκαν ικανέες νὰ πείσουν τοὺς Ναξιῶτες. Παρότι πέρασε ἓνας χρόνος καὶ ἦρθαν στὸ νησί οἱ Ἀρμοστές Βενιαμὶν Λέσβιος καὶ Α. Μεταξάς, μόνον τυπικὰ προσχώρησε ἡ Νάξος στὴν ἐπανάσταση (ο *Ρόζος υποστηρίζει ὅτι ἡ Νάξος προσχώρησε τὸ 1822, ἀλλὰ ἦταν μάλλον εἰκονικὴ προσχώρηση, τουλάχιστον ὄχι με ἐμφυχο δυναμικὸ. Ἡ πρώτη συμμετοχὴ τῆς Νάξου ἦταν τὸ αναγκαστικὸ δάνειο τοῦ 1823*). Τουλάχιστον μέχρι τὸ 1825 καὶ αργότερα, οἱ ἀντιδράσεις συνεχίζονταν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες προεστούς τοῦ νησιοῦ, γιὰ τὴν φορολογίᾳ καὶ τὰ ἀναγκαστικὰ δάνεια ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ ἀποσπᾶσουν οἱ Ὑδραῖοι (*Κορδάτος Γιάννης, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τ. 10^{ος}, σελ. 289*).

Σε ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐπανάστασης οἱ Ναξιῶτες καὶ οἱ Παριανοὶ πολλὰς φορές ἀντέδρασαν καὶ μάλιστα ἀμφισβήτησαν τὴν κοινὴ καταγωγὴ τοὺς με τοὺς ἐπαναστατημένους Ἕλληνες.

Μάλιστα μετὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν (21-6-1824) ὁ διορισμένος Ἐπαρχος ἀναγκάστηκε νὰ φύγει ἀπὸ φόβο μήπως τὸν παραδώσουν στοὺς Ὀθωμανούς. Οἱ Ναξιῶτες ἐστεῖλαν μιὰ ἀναφορὰ στὸν Καπουδάν Πασά με ὑπογραφὴ τοῦ Μητροπολίτη Παροναξίας

Ιερόθεου στην οποία δηλώνανε ότι η Νάξος προσκυνάει (Αρχείο Υδρας, τ. 4^{ος}, σελ. 253-256 , Εταιρεία Κυκλαδικών Μελετών 1964, τ. Δ. σελ.129).

Αυτή την κοινωνία ,εστάλη από την Κεντρική Διοίκηση, να διοικήσει το 1823 ο εξ Ακαρνανίας, πεπαιδευμένος Λόγιος και Έπαρχος Νάξου, **Φώτιος Καραπάνος**.

Και η δεύτερη επιστολή που απευθύνονταν προς τον Γάλλο Γενικό Πρόξενο στη Σμύρνη Pierre David, μία επιστολή απ' τις πολλές που βρίσκονται στο Αρχείο του David στο ΕΛΙΑ-MIET.

«

Προς τον Έξοχον

Κύριον Δαβίδ, Γενικόν Πρόξενον της Γαλλίας

Εις Σμύρνην

Αριθ. 143

Προσωρινή Διοίκησης της Ελλάδος

Κύριε

Σταλείς εδώ παρά της Διοικήσεώς μου ήλπιζα να εύρω τους Δυτικούς Έλληνας ενωμένους με τους Ανατολικούς, αλλά είδον ελθών το ανάπαλιν. Δεν έλειψα μ' όλον τούτο να περιθάλλω, κατά τας οποίας είχαν επιταγάς, και να υπερασπιστώ τους Δυτικούς όλης δυνάμεσι, καθώς οι ίδιοι δεν το αρνούνται. Εγώ επεθύμουν να κάμω και συμβούλους εξ αυτών εις όλας της Πατρίδος τας περιστάσεις, αλλά δεν εκαταπείσθησαν ούτε προς επίσκεψιν μου να έλθω ποτέ. Δεν μ' επείραζε. Ακολουθούν πάντοτε να τους περιποιούμαι κατά το πνεύμα των προς εμέ, ιδιαιτέρων επιταγών της Διοικήσεως μου.

Τους εξήτησα, όταν ήλθεν καιρός τα δέοντα, μοι τα ηρνήθησαν λέγοντες ότι, επειδή υπερασπίζονται παρά της Μεγαλειότητος του Βασιλέως της Γαλλίας, δεν είναι εις χρέος να δώσουν δέκατα γης. Το ανέφερα προς την Διοίκησιν μου, ήτις απορούσα εις το ακόλουθον φέρεσμον των μ' έγραψε να συνάξω χωρίς εξαίρεσιν απ' όλην της Νάξου την γην τα δέκατα και να μη δώσω ακρόασιν εις προβλήματα αντιτείνοντα φανερά εις το δίκαιον και εις τα οποία είναι αδύνατον να συγκατανεύση η Μεγαλειότης του Βασιλέως της Γαλλίας και να καταδεχθή να περιφρονήση κατ' αυτόν τον τρόπον το έθνος μας αφαιρούσα τα αναφαίρετα δικαιώματά του. Έγραψα μάλιστα και προς αυτούς χωριστά, το οποίον γράμμα τους το έστειλα δια να το αναγνώσουν επί συνειδήσει και να με δώσουν απόκρισιν. Τους ωμίλησα και δια στόματος, αλλά δεν κατόρθωσα τίποτε. Όλα εστάθησαν μάταια, μάταια. Έδωκα τέλος πάντων επιταγήν να μη μετρηθώσι τα γεννήματά των χωρίς να επιστατήσωσιν άνθρωποί μου δια να λάβωσι τα δέκατα.

Τότε αμέσως συμφώνως με τον εδώ Πρόξενον της Μ. του Β. της Γαλλίας έστειλαν και ειδοποίησαν τον αρχιναύαρχον της Γ.Θ.Δ παρά του οποίου εστάλη ο Ναύαρχος της Γαλλίας Σαλαμάνδρας με άλλους τέσσαρας αξιωματικούς.

Κι ελθών προς εμέ ομού με τον ρηθέντα Πρόξενον και τους αξιωματικούς αυτούς μ' εμπόδισεν εγγράφως να παραιτηθώ από τοιαύτην αίτησιν επαπειλών με εξ ονόματος του Αρχιναυάρχου, όστις θέλει μεταχειρισθή τα όπλα , αν κάμω το εναντίον. Παρητήθην στείλας το έγγραφον αυτό προς την Διοίκησιν μου.

Αυτή δε μ' έπεμψε το εσώκλειστον επιτάττουσά με να σας το στείλω και να σας γράψω κι εγώ, περιστατικώς ό,τι συνέβη μεταξύ εμού και αυτών, το οποίον χρέος μου ιδού έκαμα. Κύριε ! Ως τόσον εγώ μήτ' έπαυσα μήτε θέλω παύσει ποτέ φερόμενος προς αυτούς κατά τας επιταγάς της Διοικήσεώς μου. Τους περιποιούμαι, τους υπερασπίζομαι εις τα δικάιά των, προφυλάττον τους

καρπούς των υποστατικών των ως κόρην οφθαλμού, και τιμωρώ μ' όλην την αυστηρότητα τους
τολμώντας να τους πειράζουν εις το παραμικρόν.

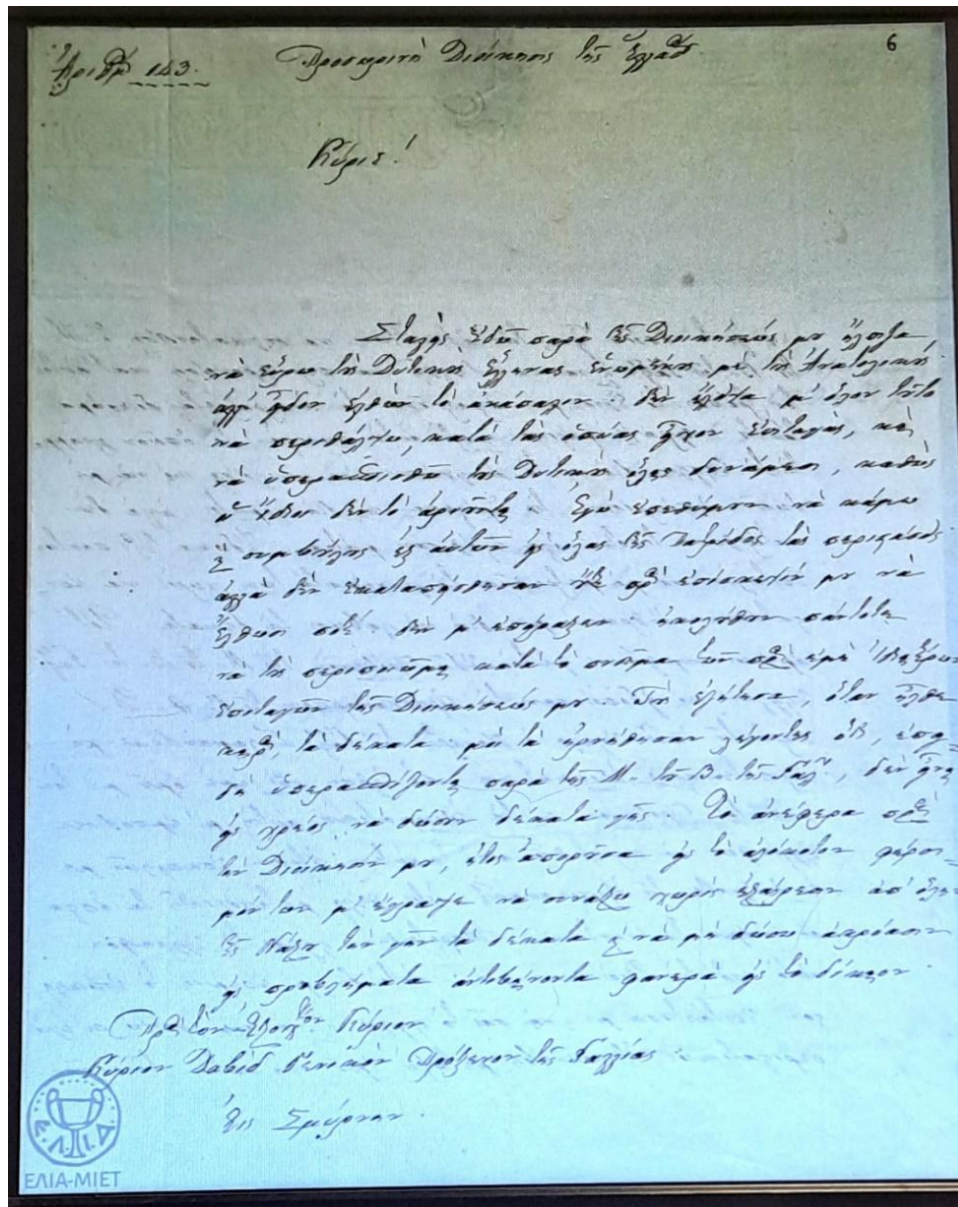
Μένω με βαθύτατον σέβας εις τας διαταγάς σας.

Εκ Νάξου

Ο Έπαρχος της Νήσου Νάξος

Τας 31 Αυγούστου 1823

Φώτιος Καραπάνου »

Η επιστολή του Επάρχου Νάξου , **Φωτίου Καραπάνου**, με ημερομηνία **31 Αυγούστου 1823**, αποτελεί αναντίρρητα κομβικό σημείο στη διπλωματική ιστορία των Κυκλάδων κατά την

επανάσταση, έχει δε ιδιαίτερη ιστορική αξία , καθώς απευθύνεται προς τον Γάλλο Γενικό Πρόξενο στη Σμύρνη, Pierre - David , η οποία :

Αντανακλά την ένταση ανάμεσα στην κεντρική Διοίκηση και τις τοπικές ιδιαιτερότητες της Νάξου, ειδικά όσον αφορά τη θέση των Καθολικών του νησιού που βρίσκονταν υπό γαλλική προστασία. Εκθέτει την επιχειρηματολογία της ελληνικής πλευράς για την επιβολή φόρων (δεκάτη) και τη στρατολόγηση, διαδικασίες που οι Καθολικοί κάτοικοι συχνά αρνούνταν να αποδεχτούν, επικαλούμενοι τα παλαιά τους προνόμια.

Αναδεικνύει τον διπλωματικό αγώνα του Φώτη Καραπάνου να πείσει τη Γαλλία ότι η ελληνική επανάσταση σέβεται το χριστιανικό δόγμα, επιδιώκοντας να αποφύγει μια εχθρική στάση από τον γαλλικό στόλο και ότι ο αγώνας είναι καθαρά εθνικοαπελευθερωτικός, όχι θρησκευτικός. Διαβεβαιώνει ότι οι Καθολικοί κάτοικοι της Νάξου απολαμβάνουν την ίδια προστασία με τους Ορθόδοξους, αρκεί να αναγνωρίζουν τη νόμιμη ελληνική αρχή.

Αντικρούει τις κατηγορίες για αυθαιρεσίες ή "διωγμούς", παρουσιάζοντας τις οικονομικές συνεισφορές (φόρους) που ζητήθηκαν από τους Καθολικούς ως αναγκαίο καθήκον όλων των κατοίκων του νησιού για την άμυνα κατά των Οθωμανών. Χρησιμοποιεί διπλωματική γλώσσα για να υπενθυμίσει τους δεσμούς του ελληνικού έθνους με τον γαλλικό πολιτισμό. Ζητώντας από τον Πρόξενο να μην παρασύρεται από "μεμονωμένα παράπονα" που στόχο έχουν να βλάψουν την επανάσταση.

Ο Γάλλος Γενικός Πρόξενος στη Σμύρνη, Pierre - David, αντέδρασε με αυστηρότητα, επιδιώκοντας να διασφαλίσει τα προνόμια των "προστατευομένων" της Γαλλίας και ταυτόχρονα, γαλλικά πολεμικά πλοία εμφανίζονται συχνότερα στις Κυκλάδες για να "επιτηρούν" την κατάσταση, σύμφωνα με το Αρχείο David στο ΕΛΙΑ.

Ο David υποστήριξε ότι οι Καθολικοί, ως υπήκοοι υπό γαλλική προστασία, δεν όφειλαν να πληρώνουν τη «δεκάτη» ή άλλους έκτακτους επαναστατικούς φόρους στη νέα ελληνική Διοίκηση. Απειλίες εμμέσως με παρέμβαση του γαλλικού στόλου αν συνεχίζονταν οι πιέσεις στους Καθολικούς, θεωρώντας τις ενέργειες του Επάρχου , Φώτη Καραπάνου, ως παραβίαση των διεθνών συνθηκών.

Οι Καθολικοί της Νάξου, θορυβημένοι από την αποφασιστικότητα του Επάρχου, Φώτη Καραπάνου, υιοθέτησαν μια στάση "ένοπλης ουδετερότητας" και οι πρόκριτοι των Καθολικών έστειλαν αναφορές στον David καταγγέλλοντας τον Έπαρχο για αυθαιρεσία, ελπίζοντας ότι η γαλλική παρέμβαση θα τους απάλλασσε από τις οικονομικές υποχρεώσεις προς τον Αγώνα.

Όμως , ενώ η ηγεσία (άρχοντες και προεστοί), παρέμενε πιστή στη Γαλλία, ορισμένοι λαϊκοί Καθολικοί άρχισαν να συνεργάζονται με την ελληνική Διοίκηση, φοβούμενοι αντίποινα από τους Ορθόδοξους επαναστάτες.

Πολλές από αυτές τις αντιδράσεις είναι καταγεγραμμένες στο Αρχείο της Καθολικής Αρχιεπισκοπής Νάξου, το οποίο περιέχει αναλυτικά τις διαμαρτυρίες και τους λογαριασμούς της εποχής. Η σύγκρουση αυτή τελικά οδήγησε την κεντρική Διοίκηση να παρέμβει, προσπαθώντας να συμβιβάσει τα πράγματα για να μη χάσει τη γαλλική υποστήριξη σε μια κρίσιμη καμπή της Επανάστασης.

Η διένεξη μεταξύ του Επάρχου **Φωτίου Καραπάνου** και της γαλλικής πλευράς (Pierre-David) το 1823-1824 αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα της

σύγκρουσης μεταξύ της αναδυόμενης ελληνικής κυριαρχίας και των παλαιών ευρωπαϊκών προνομίων.

Τον Νοέμβριο του 1823, η Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδος, θορυβημένη από τις γαλλικές διαμαρτυρίες, στέλνει οδηγίες στον Καραπάνο να φέρεται με «άκρα σύνεση». Η Επανάσταση είχε ανάγκη τη γαλλική διπλωματική στήριξη και δεν ήθελε ένα "θερμό επεισόδιο" στη Νάξο.

Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1824, η ένταση κορυφώνεται. Ο Καραπάνος, βλέποντας ότι η κεντρική Διοίκηση δεν τον στηρίζει πλήρως στο θέμα της φορολόγησης των Καθολικών, αρχίζει να αντιμετωπίζει δυσκολίες στην επιβολή της τάξης στο νησί. Τον Μάιο του 1824, μετά από συνεχείς πιέσεις των Γάλλων και των Καθολικών προκρίτων, η ελληνική Διοίκηση αποφασίζει μια προσωρινή υποχώρηση. Επιτρέπεται στους Καθολικούς να καταβάλλουν ένα μειωμένο ποσό ή να προσφέρουν υπηρεσίες αντί χρημάτων, ώστε να εκτονωθεί η κρίση.

Η κατάληξη ήταν ένας διπλωματικός συμβιβασμός, που όμως στην πράξη σήμαινε μερική υποχώρηση του Επαρχου της Νάξου, Φώτη Καραπάνου:

Οι Καθολικοί δεν εξισώθηκαν πλήρως φορολογικά με τους Ορθοδόξους εκείνη τη στιγμή, καθώς η Γαλλία πέτυχε να διατηρήσει de facto ένα καθεστώς προστασίας. Ο Έπαρχος, Φώτιος Καραπάνος, παρά τις πιέσεις, παρέμεινε ενεργός στα κοινά. Αργότερα, το 1824, τον συναντάμε να ασχολείται με τη διοίκηση και άλλων περιοχών (όπως η Πάρος, Αντιπάρος), και, κατ' άλλους και ως *Διοικητής Κυκλάδων*, συνεχίζοντας να υπηρετεί την επανάσταση από διάφορες θέσεις.

Η διένεξη αυτή ανάγκασε την ελληνική Διοίκηση να εκδώσει αργότερα ειδικές εγκυκλίους που διαβεβαίωναν τους Καθολικούς των Κυκλάδων για την ανεξιθρησκεία και τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους, προκειμένου να σταματήσει η γαλλική παρέμβαση.

Σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία, ο **Φώτιος Καραπάνος**, δεν ανέλαβε άλλη επίσημη θέση μετά τη θητεία του στη Νάξο, καθώς απεβίωσε στις 28 Σεπτεμβρίου 1824 στην ίδια την έδρα της επαρχίας του, τη **Νάξο** και, στις 18 Δεκεμβρίου 1824 αναλαμβάνει Έπαρχος Νάξου, ο *Αντώνης Αλεξόπουλος* (ΓΑΚ: Γραμματεία Εσωτερικών, φάκ. 61).

Η σταδιοδρομία του Ξηρομερίτη, Δασκάλου, Λόγιου και πολιτικού, Φώτη Καραπάνου, πριν και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, περιλάμβανε όπως είδαμε σημαντικά αξιώματα:

Το 1821 συμμετείχε στη Συνέλευση της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος στο Μεσολόγγι (4-9 Νοεμβρίου 1821 ως πληρεξούσιος του Ξηρομέρου).

1822: Υπήρξε αντιπρόσωπος της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας στην **Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου**, όπου συμμετείχε στην επιτροπή που συνέταξε το **πρώτο Ελληνικό Σύνταγμα**.

1822: Υπηρέτησε ως **Βουλευτής** της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδος και Γραμματέας στο Μινιστήριο του Πολέμου, αλλά και αναπληρωτής υπουργός Πολέμου.

1823: Διορίστηκε **Έπαρχος Νάξου**, θέση την οποία κατείχε μέχρι τον θάνατό του.

Ο θάνατός του στη Νάξο σήμανε το τέλος της πολιτικής του δράσης, η οποία είχε ξεκινήσει από την Αιτωλοακαρνανία και τη Φιλική Εταιρεία, οδηγώντας τον στα υψηλότερα διοικητικά κλιμάκια της επαναστατημένης Ελλάδας.

Η καταγωγή του από τη **Ζάβιτσα**, το σημερινό Αρχοντοχώρι της Ακαρνανίας, εξηγεί και την ισχυρή πολιτική του παρουσία στη **Δυτική Στερεά Ελλάδα**, καθώς η οικογένεια Καραπάνου ήταν από τις πλέον επιφανείς της περιοχής σε όλο το Κάρλελι (Αιτωλοακαρνανία).

Πριν διοριστεί στη Νάξο, η δράση του ήταν επικεντρωμένη στην πατρίδα του:

Ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας, όπως το ίδιο και όλη η οικογένειά του και **Λόγιος**.

Συμμετείχε ενεργά στον οργανισμό της **Δυτικής Χέρσου Ελλάδος** (Δυτική Ελλάς).

Ως πληρεξούσιος της Επαρχίας Ξηρομέρου, μετέφερε το "πνεύμα της Ρούμελης" στη διοίκηση των Κυκλάδων, κάτι που ίσως εξηγεί και την **αποφασιστική** (και συχνά άκαμπτη) στάση του απέναντι στις γαλλικές αξιώσεις στη Νάξο.

Η μετακίνησή του από την Ακαρνανία στο Αιγαίο δείχνει την προσπάθεια της τότε κυβέρνησης να τοποθετήσει έμπειρα στελέχη από την ηπειρωτική Ελλάδα σε κρίσιμα νησιά, όπως αυτό της Νάξου, για την επιβολή της κεντρικής εξουσίας.

Η οικογένεια **Καραπάνου** από τη **Ζάβιτσα** (Αρχοντοχώρι) Ξηρομέρου υπήρξε μία από τις ισχυρότερες πολιτικές και στρατιωτικές «δυναστείες» της Ακαρνανίας, με δράση που εκτείνεται από την προεπαναστατική περίοδο έως τη δημιουργία του ελληνικού κράτους.

Εκτός από τον Φώτιο, σημαντικά μέλη της οικογένειας ήταν και ο **Κωνσταντίνος Καραπάνος**, αδελφός του Φωτίου, Δάσκαλος-Λόγιος και πεπαιδευμένος σπουδάσας στη Κωνσταντινούπολη, ο οποίος έδρασε κυρίως στην περιοχή της Ακαρνανίας και στο Βραχώρι. Συμμετείχε ενεργά στις επιχειρήσεις στη Δυτική Ελλάδα και για τον οποίο θα ασχοληθούμε εκτενέστατα σε επόμενη εργασία μας. Όπως και οι *Πέτρος* και *Σπύρος Καραπάνος* αμφότεροι αδέρφια και ασχολούμενοι με το εμπόριο στο Βραχώρι και στο Αιτωλικό.

Οι Καραπάνοι ήταν παραδοσιακοί «κοτζαμπάσηδες» και προεστοί της περιοχής. Σύμφωνα με το Αρχείο της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, το όνομά τους εμφανίζεται σε δεκάδες ψηφίσματα και αναφορές της επαρχίας Ξηρομέρου. Σχεδόν όλα τα ενήλικα μέλη της οικογένειας **είχαν μνηθεί στη Φιλική Εταιρεία**, προετοιμάζοντας το έδαφος για την εξέγερση στη Δυτική Ελλάδα. Μετά την απελευθέρωση, η οικογένεια συνέχισε να κυριαρχεί στην πολιτική ζωή.

Η οικογένεια Καραπάνου διατηρούσε στενές σχέσεις με άλλες ισχυρές οικογένειες της Ακαρνανίας, όπως με τους **Βαρνακιώτηδες** και τους **Γριβαίους**, τον **Γαλάνη Μεγαπάνο**, τους **Μαυρομματαίους** και τους **Μαγγιναίους**, αν και συχνά έρχονταν σε σύγκρουση για τον τοπικό έλεγχο. Με τους Μαγγιναίους είχαν συγγένεια. Η αδελφή τους ήταν σύζυγος του προεστού Κώστα Μαγγίνα και μάνα του πολιτικού *Τάτζη Κ. Μαγγίνα*.

Η οικογένεια **Καραπάνου** από τη **Ζάβιτσα** Ξηρομέρου είχε καθοριστική συμβολή στις μεγάλες στιγμές του Αγώνα στη Δυτική Στερεά Ελλάδα, με δράση που συνδέεται άμεσα με το **Μεσολόγγι** και τις γύρω περιοχές. Τα μέλη της οικογένειας, ως πρόκριτοι και οπλαρχηγοί, υπήρξαν στυλοβάτες της άμυνας της πόλης και συμμετείχαν ενεργά στον εφοδιασμό και την οργάνωση των στρατιωτικών σωμάτων της Ακαρνανίας που επάνδρωναν τα τείχη του Μεσολογγίου. Λόγω της μεγάλης τους περιουσίας, ενίσχυσαν επανειλημμένα το ταμείο της άμυνας, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της πείνας πριν από την Έξοδο της 10ης Απριλίου 1826.

Η οικογένεια είχε παρουσία και στην τραγική μάχη του Πέτα (4 Ιουλίου 1822), στην οποία ως γνωστόν συμμετείχαν σχεδόν όλοι οι προεστοί της Δυτικής Ελλάδας.

Ὡς μέλη της τοπικῆς διοικήσεως της Δυτικῆς Ελλάδας, συνεργάστηκαν με τον *Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο* για τη συγκέντρωση τροφίμων και πολεμοφοδίων για τα ελληνικά τμήματα και το Τάγμα των Φιλελλήνων και, μετά την ήττα στο Πέτα, οι Καραπάνοι βοήθησαν στην ανασύνταξη των δυνάμεων που κατέφυγαν στο Μεσολόγγι για την πρώτη μεγάλη πολιορκία.

Στις 18 Σεπτεμβρίου του 1835 ο βασιλιάς Όθων με βασιλικό Διάταγμα απένειμε, το **αργυρούν Αριστείων**, στα μέλη τα οποία συγκρότησαν την Α' Εθνική Συνέλευση στην Επίδαυρο το 1822, με την υποχρέωση, οι δικαιούχοι, να το φέρουν εις το αριστερόν του στήθους προσηρτημένο με πράσινη ταινία. Σε όσους έχουν πεθάνει, όπως εν προκειμένω ο **Φώτης Καραπάνος**, τα μετάλλια χορηγούνταν στους συγγενείς τους (Εφετηρίς του Βασιλείου της Ελλάδος, σελ.167, έκδ.1837).

167

Α'. Θέλουσιν έκτυπωθῇ τρία νομίσματα πλείοντα, παρ' ὅσα ὑπῆρξαν τὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως.

Β. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φέροντος, ὁ κληρονόμος δὲν δύναται ἢ στολισθῇ αὐτὸ, ἀλλὰ θέλει τὸ ἔχει ὡς κειμήλιον καθὼς καὶ αἱ ἀπογένονται τῶν ἀποθανόντων μελῶν.

Γ. Αἱ ἐπὶ τῶν ἑσωτερικῶν καὶ οἰκονομικῶν Γραμματεῖαι νὰ ἐκτελέσωσι τὸ παρὸν Διάταγμα.

• Ἐν Ἀθήναις, τὴν 18 (30) Σεπτεμβρίου 1835.

ΟΘΩΝ

Ὁ Κύριος ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΕΡΓ. Ἀρχιγγραμ. τῆς Ἐπικρατείας.

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Αλέξανδρος. Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀρχιεπίσκοπος Ταλαντίου.

ΩΣΙΘΕΟΣ Ἐπίσκοπος, Ἀρζίκας καὶ Ἀγιάφων.

ΝΕΓΡΗΣ Θ.

ΓΑΖΗΣ Ἀνθίμος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ Γρηγόριος.

ΔΟΓΟΘΕΤΗΣ Ἰωάννης.

ΣΑΚΟΥ Ἀλέμπρος.

ΠΕΤΡΑΚΗΣ Διονύσιος.

ΠΑΤΟΥΣΑΣ Σπυρίδων.

ΨΑΛΛΑΣ Γεώργιος.

ΑΙΝΙΑΝ Γεώργιος.

ΠΑΙΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος.

ΔΟΙΔΟΡΙΚΗΣ Ἀναστάσιος.

ΚΟΥΤΗΣ Ἰωάννης.

ΔΟΥΡΟΣ Σωτήριος.

ΣΑΠΟΝΑΣ Κωνσταντῖνος.

ΜΑΝΣΟΥΛΑΣ Δρόσος.

ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ Ἰωάννης.

ΑΝΑΓΓΕΛΟΥ Ἀνδρέας.

ΜΗΟΥΚΟΥΡΑΣ Γεώργιος.

ΚΟΥΤΖΗΣ Χριστόδουλος.

ΟΜΗΡΙΔΗΣ Σουλίζης.

ΔΑΖΑΡΟΥ Νικόλαος.

ΜΟΝΑΡΧΙΑΝΣ Α

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΑΔΗΣ Ζαχαρίας.

ΜΗΟΝΟΡΗΣ Φώτιος.

ΠΑΝΟΣ Ζώης.

ΚΩΛΕΤΤΗΣ Ἰωάννης.

ΚΑΡΑΠΑΝΗΣ Φώτιος.

ΖΙΜΠΙΑΔΗΣ Ἀλέξιος.

ΚΟΥΡΚΟΥΜΕΛΗΣ Σπυρίδων.

ΠΑΛΚΟΤΑΣ Ἰωάννης.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Ἐπίσκ. Π. Πατρῶν.

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ Π.

ΧΑΡΑΔΑΜΗΝΗΣ Σωτήριος.

ΝΟΤΑΡΑΣ Πανούτσος.

ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ Α.

ΓΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Π. Ἀναγνώστης.

(Α. Δελιγιάννης).

ΖΑΪΜΗΣ Ἀνδρέας.

ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ Γιαννούλης.

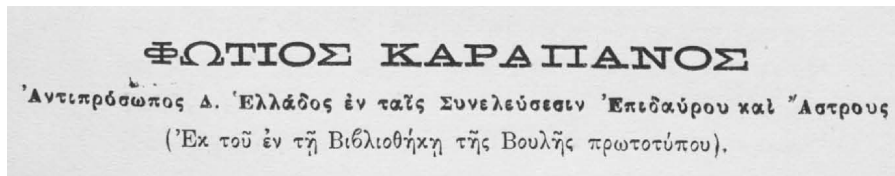
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης.

ΖΑΝΕΤΑΣ Πολυχρόνης.

ΟΡΑΝΔΟΣ Ἰωάννης.

ΜΗΟΥΔΟΥΡΗΣ Βασίλειος.

ΤΟΜΠΑΖΗΣ Ἐμμανουήλ.

Επίλογος:

Η ιστορική μνήμη δεν διασώζεται μόνο από τα μεγάλα ονόματα που καθιερώθηκαν στα σχολικά εγχειρίδια, αλλά και από εκείνους τους άνδρες που εργάστηκαν αθόρυβα, επίμονα και με αίσθημα ευθύνης για τη θεμελίωση του νέου κράτους. Ο **Φώτιος Καραπάνος** υπήρξε ένας τέτοιος λειτουργός της επανάστασης. *Ένας πολιτικός αγωνιστής που δεν κράτησε σπαθί στα πεδία των μαχών, αλλά κράτησε την πένα της νομοθέτησης, της διοίκησης και της διπλωματίας σε στιγμές εξίσου κρίσιμες για την επιβίωση του Αγώνα.*

Η πορεία του από τη **Ζάβιτσα** το σημερινό Αρχοντοχώρι της Ακαρνανίας, έως τα ανώτατα διοικητικά κλιμάκια της επαναστατημένης Ελλάδας, αποτυπώνει τη μετάβαση από την τοπική προεστική ηγεσία στη συγκρότηση εθνικών θεσμών. **Η συμμετοχή του στη σύνταξη του πρώτου Συντάγματος, η παρουσία του στα Βουλευτικά Σώματα και η δοκιμασία του στη Νάξο, μέσα σε ένα περίπλοκο διεθνές περιβάλλον, μαρτυρούν άνθρωπο με πολιτική συγκρότηση, διοικητική τόλμη και βαθιά πίστη στην έννοια της εθνικής κυριαρχίας.**

Ο πρόωρος θάνατός του το 1824 στέρησε από την πατρίδα ένα έμπειρο στέλεχος σε μια καμπή όπου η επανάσταση δοκιμαζόταν από εσωτερικές διχόνοιες και εξωτερικές πιέσεις. Ωστόσο, το έργο και η παρουσία του παραμένουν χαραγμένα τόσο στα αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, όσο και στη συλλογική ιστορική συνείδηση της Ακαρνανίας και των Κυκλάδων γενικότερα.

Η ανάδειξη μορφών όπως ο **Φώτιος Καραπάνος** δεν αποτελεί απλώς μια πράξη τοπικής δικαίωσης. Αποτελεί πράξη εθνικής αυτογνωσίας. Διότι η επανάσταση του 1821 δεν οικοδομήθηκε μόνο από τους στρατιωτικούς ηγέτες, αλλά και από τους *πολιτικούς, Λόγιους, νομοθετές, θεσμικούς θεμελιωτές και τους διοικητικούς εργάτες* που έθεσαν τα πρώτα λιθάρια του ελληνικού κράτους.

Και ίσως αυτό να είναι το ουσιαστικότερο δίδαγμα της ζωής του: **ότι η ελευθερία δεν κατακτάται μόνο με ηρωισμό, αλλά εδραιώνεται με θεσμούς, ευθύνη και διορατικότητα.**

Αυτός ήταν εν ολίγοις, ο εκ **Ζαβίτσης** (σημερινό Αρχοντοχώρι) Ακαρνανίας, Δάσκαλος, Λόγιος, Φιλικός, Πολιτικός, **Φώτιος Καραπάνος**, ο οποίος, αναντίρρητα, ανήκει στην κατηγορία των «πολιτικών αγωνιστών» της επανάστασης του '21 και ,

Συνέβαλε στη θεμελίωση των θεσμών του νεοσύστατου κράτους.

Υπήρξε συντάκτης του πρώτου ελληνικού Συντάγματος.

Εκπροσώπησε τη Δυτική Στερεά σε κρίσιμες εθνικές στιγμές.

Συγκρούστηκε με ευρωπαϊκές δυνάμεις υπερασπιζόμενος την ελληνική κυριαρχία.

Νίκος Θεοδ. Μήτσης

Ιστοριοδίφης-ιστορικός ερευνητής

τ. Διευθυντής Δήμου Αθηναίων